

Luovien alojen kestävyyssosaamisen peruskoulutus 2025

Luovien alojen ekologisten kestävyysmurroksen
toimenpideohjelma LuoTo

Uudenmaan Liitto

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

 LUOTO

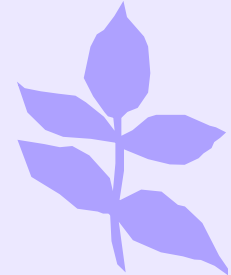

**Euroopan unionin
rahoittama**

NextGenerationEU

Tänään aiheena

Yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen vauhdittaminen
luovien alojen sisällöillä

Yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen vauhdittaminen luovien alojen sisällöillä

20.3.2025

Jenni Sademies, erityisasiantuntija / Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus

Kierrätys-
keskus

Kuka olen

Jenni Sademies, FM (ympäristötieteet)

Erityisasiantuntija

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus

Ympäristövastuu ja asiantuntijapalvelut

Kestävyysmurros?

Yhteiskunnan nopea sovittaminen **ekologisen kestävyys** **ehtoihin** eli ympäristön kantokyvyn rajoihin. Keskeistä katastrofaalisen ilmastonmuutoksen torjumisen ja luontokadon pysäyttäminen. 11

Monella yhteiskunnan ja elämän osa-alueella yhtä aikaa tapahtuvat **suuret muutokset**, joiden avulla turvataan ympäristön kantokyky. ...yhtäältä se kertoo **purkamisesta, toisaalta rakentamisesta**. Vallalla on nykyisin hieman optimistinen hypetys, että kestävyysmurroksessa siirrytään jouhevasti kokonaan uudenlaiseen, kestävään yhteiskuntaan, jossa kaikki toimii hienosti. Mutta kysymys on ensin nimenomaan vanhojen toimintojen murtumisesta. 5

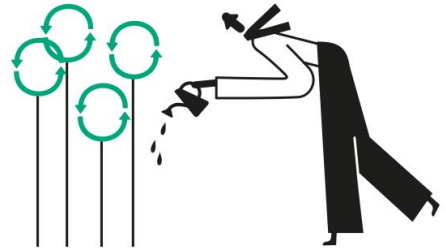

Kierrätys-
keskus

Ekososiaalinen sivistys 1/2

Laaja-alainen hyvinvointikäsitys, jonka lähtökohtana on yhdistää ekologinen ja sosiaalinen näkökulma yhteisöjen kulttuurisessa muutoksessa ja yksilöiden hyvinvoinnin määrittäjänä.

Inhimillinen hyvinvointi rakentuu yhtäältä välttämättömät elämän edellytykset tarjoavien **ekosysteemipalvelujen elinvoimaisuudesta** ja toisaalta **sosiaalisen osallisuuden tuomasta luottamuksesta ja ihmisten yhteenkuuluvuuden kokemisesta.** 9

Kierrätys-
keskus

Ekososiaalinen sivistys 2/2

Arvoperustaksi hahmottuu vapauden ja vastuun yhdistäminen kaikessa ihmisen toiminnassa siten, että huomion kohteena on (a) **ekologinen eheys ja monimuotoisuus**, (b) **ihmisten keskinäinen riippuvuus ja tasavertaisuus**, sekä (c) **demokratia, väkivallattomuus ja rauha**.

Inhimillisen kasvun näkökulmasta ekososiaalisen sivistyksen tekijöitä ovat **kriittinen ajattelu, taito pohtia systemisesti koko maailmaan vaikuttavia kysymyksiä monipuolisen informaation perusteella**, kyky tarkastella todellisuutta yhteiskunnan marginaaleissa elävien ihmisten näkökulmista sekä **oman ajattelun ja toiminnan jatkuva reflektointi** niin, että täydentyvä tieto johtaa yhä uudelleen ajattelun ja käyttäytymisen tarkistamiseen. 9

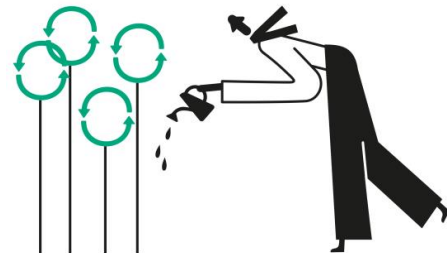

Kierrätys-
keskus

Voiko sisällöllä vaikuttaa? 1/2

Tapaustutkimuksissa havaittu, että taiteella voi mm.

- vaikuttaa ympäristömyönteisiin **uskomuksiin, arvoihin ja asenteisiin**
- lisätä **tietoisuutta omien tekojen seurauksista**
- auttaa muodostamaan **ympäristömyönteinen käsitys itsestä** (pro-environmental self-concept)
- vapauttaa juurtuneita tapoja
- lisätä **yhteisön osallistumista** ympäristöaktiviteetteihin
- vähentää ympäristöystävällisen käyttäytymisen konkreettisia rajoitteita

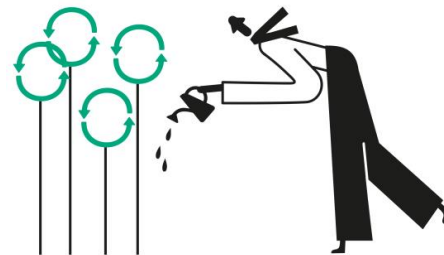

Kierrätys-
keskus

Lähde: 2

Voiko sisällöillä vaikuttaa? 2/2

- Mainontaan käytetään suuria summia rahaa – miksi käytettäisiin jos se ei vaikuttaisi?
- Diktaattorit ja hirmuhallitsijat haluavat yleensä rajoittaa rankasti taiteen ja luovien alojen sisältöjä - koska kokevat ne omaa valta-asemaansa uhkaaviksi. 2
- Yksi ainoa kokemus ei välttämättä tee kerralla mullistavaa vaikutusta, mutta se voi jäädä mielen pohjalle kaihtamaan, ja useat kokemukset yhdessä voivat saada aikaan ison muutoksen.

Kierrätys-
keskus

Onko joku kulttuurikokemus
saanut sinut ajattelemaan
uudella tavalla?

menti.com

Kierrätys-
keskus

Vaikuttamisen tasoja

Yksityiskohdilla
vaikuttaminen

Taideaktivismi

Kestävyysmurrokseen
suoraan liittyvä sisältö
(fakta tai fiktio)

Kierrätys-
keskus

Näkökulmia sisältöihin

Kierrätys-
keskus

Taiteellinen vapaus

- Teillä on edelleen sisällöntuottajina täysi taiteellinen vapaus.
- Kerron esimerkkejä siitä, miten kestävyysmurrosta voi tukea sisällöissä, ja voitte hyödyntää näitä vinkkejä halutessanne.

Faktat ja tunteet

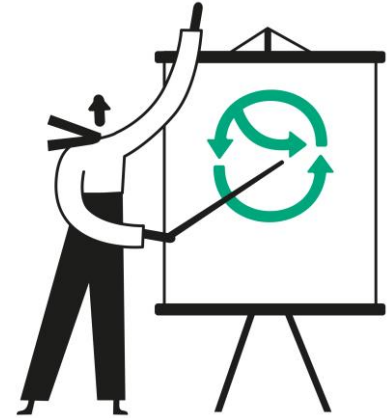

Kierrätys-
keskus

Faktat 1/3

Luova ala voi auttaa tiedemaailmaa saamaan viestinsä esiin kiinnostavalla tavalla ja uusille yleisöille. 2, 6

- Yhteiskuntatason muutosten lisäksi tarvitaan elämäntapamuutoksia. Yksi kestävien elämäntapojen este on tiedon puute. 3
- Ihmiset eivät aina tiedä, miten toimia kestävästi, tai asioiden suhteellisuus saattaa olla pielessä (ajetaan autolla, jotta saadaan tuote joka ei ole muovipakkauksessa).

Kierrätys-
keskus

Faktat 2/3

- Mediassa näkee paljon typistämistä ja jopa harhaanjohtavia tarinoita -> ympäristövaikutukset ovat muutakin kuin CO₂-päästöt tai muoviroska, kestävä elämäntapa on enemmän kuin roskien lajittelua.
 - Pelkistä CO₂-päästöistäkin voi puhua, mutta niitä ei pidä käyttää ympäristövaikutusten *synonyyminä*.
 - Roskien lajittelusta voi puhua, mutta se ei *yksin* ole vielä kestävä elämäntapa.
- Voit käyttää tarvittaessa ympäristöasiantuntijaa apuna faktojen tarkistuksessa.

Kierrätys-
keskus

Faktat 3/3

- Misinformaation ja disinformaation ja leviäminen uhkaavat jo koko demokratiamme perustaa ja siten myös kestävyysmurrosta.
- Luovat alat voivat osallistua tiedon lisäämiseen ja väärän informaation torjumiseen. Tätä voi tehdä myös fiktiossa.

Misinformaatio =
harhaanjohtava, väärä
tieto

Disinformaatio =
tarkoituksellisen
harhaanjohtava, väärä
tieto

Kierrätys-
keskus

Tunteet

Luova ala voi auttaa sanoittamaan ympäristökriisiin ja kestävyyssiirtymään liittyviä tunteita. Se voi tehdä vaikeasti käsitettävistä asioista ymmärrettävämpiä. 10, 11

Millaisia tunteita sisältö herättää tai vahvistaa?

Mitkä ovat kestävyysmurroksen edistämisen kannalta ”hyödyllisiä” tunteita?

Kuva: © Kierrätyskeskus

Kierrätys-
keskus

Mitkä ovat kestävyysmurroksen edistämisen kannalta ”hyödyllisiä” tunteita? Millaiset tunteet edistävät kestävyysmurrosta?

huoli
kyvykkyyden tunne
kaikki syvät tunteet
into
turvallisuus
elämänilo
toiveikkuus
yhteenkuuluvuus
toivo
pystyvyys
luottamus
syllisyys
rohkeus
innostuneisuus
voimaantumisen

Kierrätys-
keskus

Tunteet: Toivo 1/2

Toivo on tärkeää; pelko aiheuttaa torjuntaa ja hyvien näköalojen puute lannistumista.

Toivoa voi luoda ja ylläpitää:

kertomalla **ratkaisuista ja hyvistä asioista**

tarjoamalla **keskusteluareenan** sekä **luomalla ja kehittämällä verkostoja** – ei tarvitse kantaa haasteita yksin

Kierrätys-
keskus

Tunteet: Toivo 2/2

...sekä luomalla **tulevaisuudenvisioita ja narratiiveja paremmasta maailmasta** – meillä on jo paljon dystopioita ja hyvästä syystä, mutta tarvitsemme myös **utopioita sekä polkuja miten niihin päästään.**

Kierrätys-
keskus

Kuva: © Kierrätyskeskus

Arvot

Kierrätys-
keskus

Minkälaiset arvot eivät tue kestävyysmurrosta?

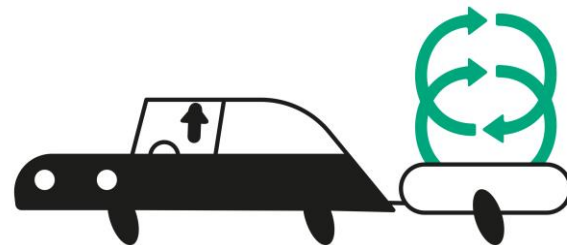
Kilpailullisuus

Hyödyn maksimointi

Materiaalisen elintason ihannointi

Yksilöllisyys ulos sulkevana

Dominointi ja hallinta

Kierrätys-
keskus

Minkälaiset arvot eivät tue kestävyysmurrosta?

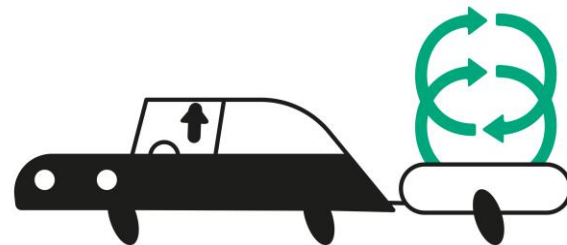
~~Kilpailukykyisyys~~

~~Hyödyn maksimointi~~

~~Materiaalisen elintason ihannoiti~~

~~Yksilöllisyys ulottuvuutena~~

~~Dominaanti ja hakemattomuus~~

Kierrätys-
keskus

Minkälaiset arvot tukevat kestävyysmurrosta?

Yhteisöllisyys

Inklusiivisuus

*Vastavuoroisuus
ja altruismi*

*Empatia ja
huolenpito*

*Materiaalinen
vaatimattomuus*

Tasa-arvo

**Kierrätys-
keskus**

Lähteet: 1, 2, 7

Arvot ja toteutustapa

Arvot voivat näkyä sisällön lisäksi toteutustavassa

- Esimerkiksi inklusiivisuus ja yhteisöllisyys: sisältö, joka tuodaan sinne, missä ihmiset elävät arkeaan. Sisältö, joka luodaan yhdessä.

Kun tunnistetaan, että taiteella voi olla tällöinen muuntava ja uudistava, ajattelua kääntävä tai avartava vaikutus, keskeistä on kysyä, kuinka se voisi tavoittaa enemmän. Suomessa edelleen on semmoinen taiteen ja kulttuurin kasautuma, että se tietyllä tavalla kuplautuu tai on saatavilla niille, joilla on jo kulttuurista pääomaa. Maria Huhmarniemi 6

Kierrätys-
keskus

Arvot ja luontosuhde 1/2

Yksi kestävyysmurroksen merkittävä este on ihmisten vieraantuminen luonnosta ja luonnon sekä muiden lajien näkeminen hyötynäkökulmasta.

Voiko luovien alojen sisällöillä - tai toteutustavoilla - vahvistaa ihmisten luontosuhdetta?

Arvot ja luontosuhde 2/2

Voiko muunlaiset tuoda lähemmäs ihmistä ja esittää yksilöinä, antaa niille oman äänen sisällössä?

Ei kohteina eikä symboleina, eikä ihmisen omistamina eliöinä, vaan todellisina olioina, joilla on oma tahto ja elämä? 1

Arkkitehtuurissa ja tilojen suunnittelussa muunlaisille voi konkreettisesti varata elintilaa ja –ympäristöjä. Tämä lisää myös ihmisten terveyttä ja hyvinvointia. 8

Normit, stereotypiat, kehystys

Kierrätys-
keskus

Normit

Käsitys normeista ohjaa erittäin vahvasti ihmisten toimintaa. 4

Mitä sisällössä esitetään normaalina toimintana?

Miten elää normaali perhe, normaali ihminen? - Kuinka liikkuvat, mitä syövät, mitä tekevät lomalla/vapaa-ajalla?

Kuva: © Kierrätyskeskus

Kierrätys-
keskus

Stereotypiat

Stereotypiat ovat usein hyvin tiedostamattomia ja niiden vahvistamiseen on helppo osallistua vahingossa.

Kumpi näistä on ympäristöaktivisti?

Kuva: Frank_Rietsch

Kuva: OlcayErtem

Kierrätys-
keskus

Kestävyyssmurroksen kannalta haitallisia stereotyyppioita

Sukupuolistereotyyppiat

Lihan syönti
on miehistä!

Ikästeriotyyppiat

Sukkien
parsiminen on
mummojen
hommaa!

Sosiaaliseen asemaan tai tulotasoon liittyvät stereotyyppiat

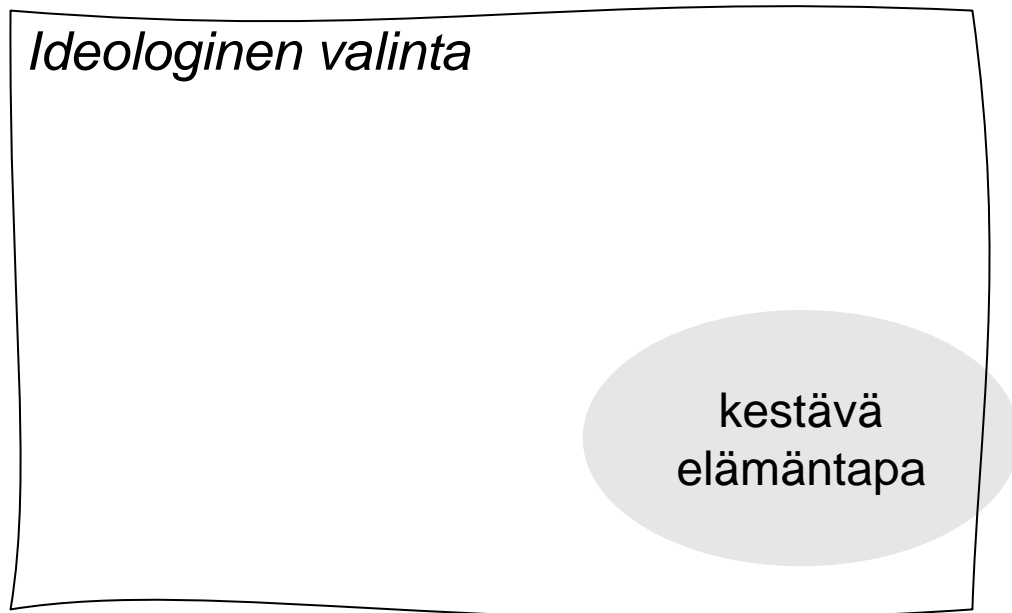
Köyhät
opiskelijat
käy
kirppiksellä

Menestyjällä
on iso talo ja
auto

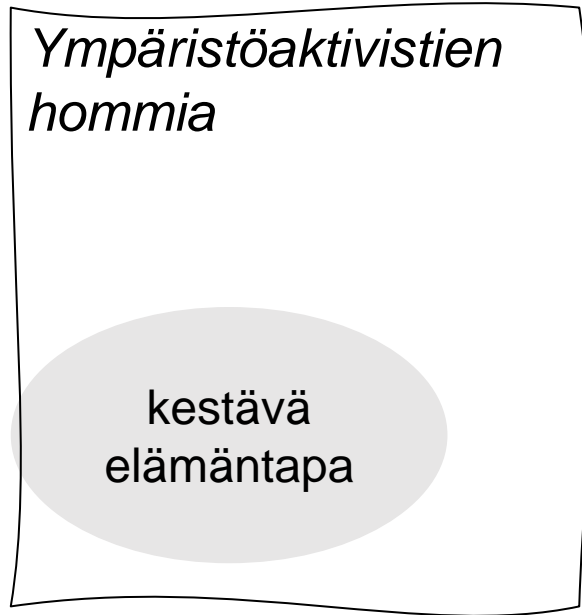
Kierrätys-
keskus

Kehystys 1: Kestävä elämäntapa

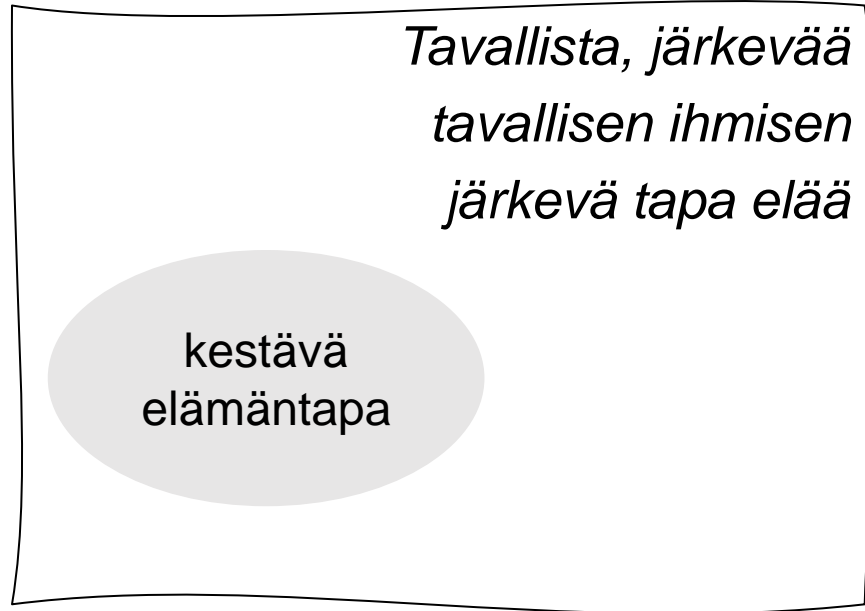
Kierrätys-
keskus

Kehystys 2: Kestävä elämäntapa

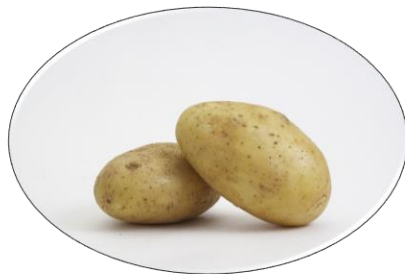
Kierrätys-
keskus

Kehystys 3: Kestävä elämäntapa

Kehystys 1: Kasvisruoka

Radikaali ideologinen valinta

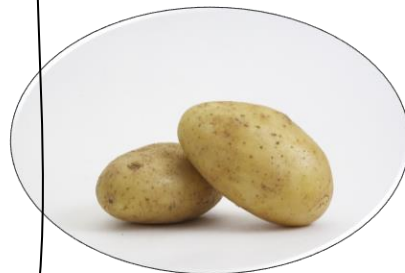
Kuva: NikkOO

Kierrätys-
keskus

Kehystys 2: Kasvisruoka

*Erityisruokavalio
Kasvis-”vaihtoehto”*

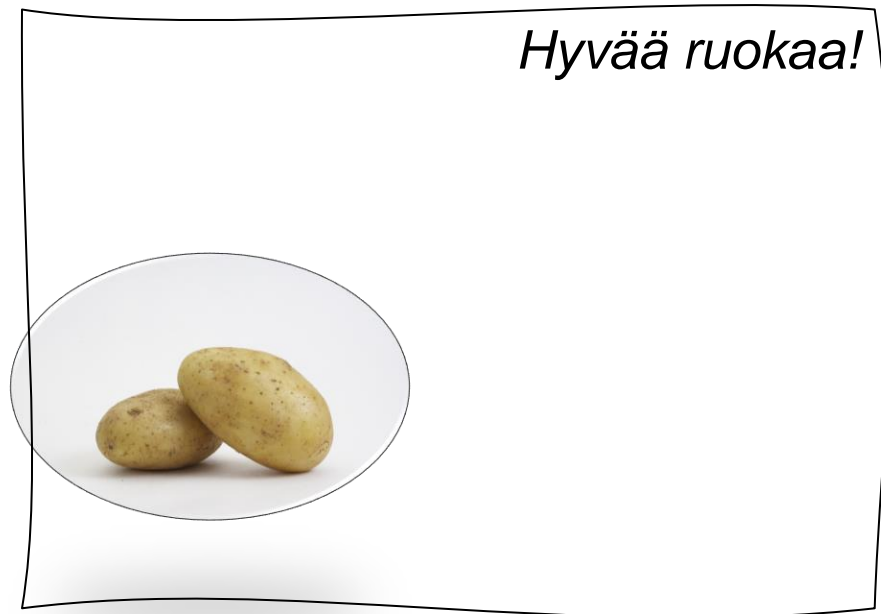

Kuva: NikkOO

Kierrätys-
keskus

Kehystys 3: Kasvisruoka

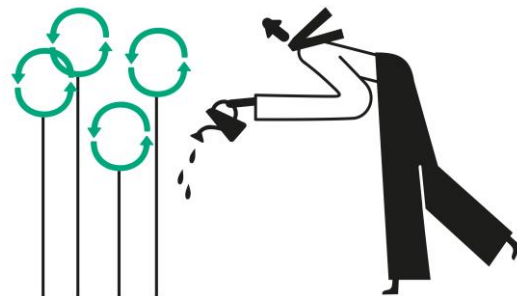
Kuva: NikkkOO

Kierrätys-
keskus

Sanomisen tavoista 1/3

- Toimiiko saarnaaminen?
- Myönteinen kehoitus toimii paremmin kuin kielto?
- Positiiviset narratiivit kestävästä elämäntavasta ovat tärkeitä. 3

Älä autoile

*Pyöräile, olet
myös
terveempi 😊*

**Kierrätys-
keskus**

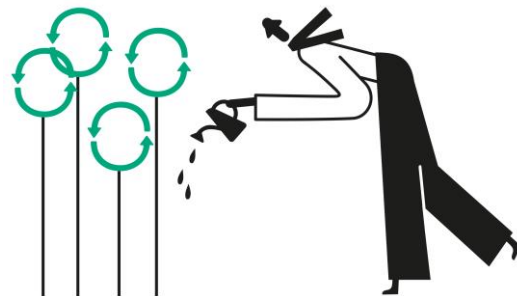
Sanomisen tavoista 2/3

Ristiriitujen lempeä oivalluttaminen

Taide pystyy väkivallattomasti, lempeällä otteella paljastamaan omassa ajattelussa olevia ristiriitaisuuksia. Kun ajattelussa oleva ristiriitaisuus paljastuu, tulee itselle näkyväksi, sitä hän voi muuttaa, jos haluaa. Arto O. Salonen 6

...miten taide voi säilyttää itsensä sellaisena kenttänä, jonka ihmiset antavat vaikuttaa itseensä? Antti Majava 6

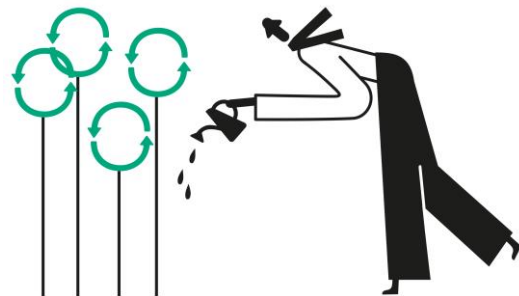
- vrt. tiede, jonka vastaanotto on jo jakautunut, monet eivät ota enää vastaan tieteen viestiä.

Kierrätys-
keskus

Sanomisen tavoista 3/3

*Taide puhuttelee meitä jokaista meidän oma henkilöhistoria huomioiden ... Se ei pyri manipuloimaan ... vaan se sallii erilaiset tulkinnat. Silti se voi olla **rajustikin jopa maailmankuvaa muuttavaa**.* Arto O. Salonen 6

Kierrätys-
keskus

Yhteenveto

Kierrätys-
keskus

Yhteenvedo/tarkistuslista 1/2

- Ovatko kestävyysasioihin liittyvät **faktat** kohdillaan?
- Millaisia **tunteita** sisällön voi olettaa herättävän tai vahvistavan?
- Millaisia **arvoja** sisältö tukee tai vahvistaa?
- Millaisia **normeja ja stereotypioita** sisältö vahvistaa?
- Miten asiat on **kehystetty**? Kestävän elämäntavan radikalisointi vs. tavallistaminen.

Kuva: © Kierrätyskeskus

Kierrätys-
keskus

Yhteenveto/tarkistuslista 2/2

- Onko **puhetapa** saarnaava, negatiivinen ja lannistava, vai positiivinen, kannustava ja oivalluttava?
- Keksitkö tapoja **vahvistaa ihmisten luontosuhdetta ja päästää muunlaiset ääneen?**
- Voiko sisältöön tuoda **utopioita ja positiivisia kestävän tulevaisuuden narratiiveja?**

Kuva: © Kierrätyskeskus

Kierrätys-
keskus

Mikä/millainen kulttuurikokemus
on saanut sinut ajattelemaan
uudella tavalla
kestävyyssasioista?

Kierrätys-
keskus

Lähteet 1/2

1. Animalia 1/2025: *Kuinka kertoa eläintä* (näytelmäkirjailija ja dramaturgi Pipsa Lonka kertoo toislaajisten kirjoittamisesta näyttämölle). Kirjoittanut Noira Martiskainen.
2. Curtis, D. J., Reid, N., & Reeve, I. (2014). Towards ecological sustainability: Observations on the role of the arts. SAPI EN. S. Surveys and Perspectives Integrating Environment and Society, (7.1).
3. EU 1.5° Lifestyles - 1,5 asteen elämäntavat osaksi arkea ja yhteiskuntaa. Esitelmä ja paneelikeskustelu. Michael Lettenmeier, Laura Kolehmainen, Alekski Neuvonen, Jussi Nevanlinna, Päivi Sieppi. 6.3.2025.
4. Helferich, Thøgersen & Bergquist (2023). Direct and mediated impacts of social norms on pro-environmental behavior. *Global Environmental Change* 80. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2023.102680>
5. Helsingin yliopisto 2022. Viisi asiaa, jotka kestävyysmurroksesta kannattaa tietää. <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/kestavyysmurros/viisi-asiaa-jotka-kestavyysmurroksesta-kannattaa-tietaa>
[Katsottu 14.3.2025.](#)
6. Hyvän tulevaisuuden aamukahvit 4.6.2024. Keskustelemassa professori Arto O. Salonen, taiteilija ja apulaisprofessori Maria Huhmarniemi sekä taiteilija, väitöskirjatutkija ja projektipäällikkö Antti Majava.
[Youtube](#)

Kierrätys-
keskus

Lähteet 2/2

7. IPBES (2024). Summary for Policymakers of the Thematic Assessment Report on the Underlying Causes of Biodiversity Loss and the Determinants of Transformative Change and Options for Achieving the 2050 Vision for Biodiversity of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. O'Brien, K., Garibaldi, L., Agrawal, A., Bennett, E., Biggs, O., Calderón Contreras, R., Carr, E., Frantzeskaki, N., Gosnell, H., Gurung, J., Lambertucci, S., Leventon, J., Liao, C., Reyes García, V., Shannon, L., Villasante, S., Wickson, F., Zinngrebe, Y., and Perianin, L. (eds.). IPBES secretariat, Bonn, Germany.
8. Kohti kestäväää arkkitehtuuria (2022). [Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022–2035](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2022:1.
9. Salonen, Arto O: [Ekososiaalinen sivistys, mitä se on?](#) Katsottu 11.3.2025.
10. Toppila, Paula (2022): Taiteen ja taideinstituution merkitys kestävyysmurroksessa. Kirjassa Kestävyyden avaimet. Kestävyystieteen keinoin ihmisen ja luonnon yhteisloon. Toim. Tarja Halonen, Kaisa Korhonen-Kurkki, Jari Niemelä ja Janna Pietikäinen, Gaudeamus. s. 51–53.
11. Uudenmaan liitto (2023). Monimuotoiset luovat alat kestävyyttä rakentamassa – Luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen [toimenpideohjelma](#). Toimitus: Jaana Eskola ja Kati Nuora.

Kierrätys-
keskus

Kiitos!

